

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Навчально-науковий інститут економіки

Кафедра філософії і суспільних наук

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

Методичні вказівки до практичних, семінарських занять та самостійної
роботи для здобувачів освітньо-професійних програм
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
правоохоронної діяльності та
загальноправових дисциплін
Протокол № 7 від 09.06. 2023 р.
Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
філософії і суспільних наук
Протокол № 8 від 22.06. 2023 р.

Громадянська освіта. Методичні вказівки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укл.: Нітченко А.Г., Козинець О.Г., Шакун Н.В., Герасименко О.В. Чернігів: ННІ права і соціальних технологій, ННІ економіки НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 46 с.

Укладачки:

НІТЧЕНКО АЛЛА ГРИГОРІВНА, канд. іст. наук, доцентка, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

КОЗИНЕЦЬ ОЛЕНА ГАВРИЛІВНА, канд. іст. наук, доцентка, завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

ШАКУН НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА, канд. філос. наук, доцентка, завідувачка кафедри філософії і суспільних наук

ГЕРАСИМЕНКО ОЛЕНА ВОЛОДИМІРІВНА, канд. іст. наук, доцентка, доцентка кафедри філософії і суспільних наук

Відповідальна за випуск: НІТЧЕНКО АЛЛА ГРИГОРІВНА, канд. іст. наук, доцентка, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Рецензент: СЕЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ, к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету ННІ права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»	7
1.1. Структура навчальної дисципліни	7
1.2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	8
1.3. Критерії оцінювання результатів навчання та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти	11
1.4. Політики курсу	17
II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (ІНТЕРАКТИВНИХ) ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА ГРУПОВОЇ РОБОТИ	21
III. ЯК ЗАРЕЄСТРУВАТИСЯ ТА АВТОРИЗУВАТИСЯ НА НАВЧАЛЬНІЙ ПЛАТФОРМІ IFES ACADEMY	23
IV. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ (ІНТЕРАКТИВНИХ) ЗАНЯТЬ	31
Тема 1. Філософські засади демократичного врядування	31
Тема 2. Права людини. Міжнародні пакти про права людини	32
Тема 3. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні	33
Тема 4. Система демократії в Україні та механізм її реалізації	34
Тема 5. Характеристики громадянського суспільства	35
Тема 6. Роль громадянського суспільства у демократичних реформах у країнах Східної Європи. Виклики для громадянського суспільства	37
Тема 7. Громадянськість та демократія	38
Тема 8. Активне громадянське населення	39
V. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)	41
VI. ПЕРЕЛІК БАЗОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44
VII. ПЕРЕЛІК ДОПОМІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44
VIII. ПЕРЕЛІК БАЗОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	46

АНОТАЦІЯ

Даний інноваційний та інтерактивний курс з громадянської освіти впроваджено за співпраці Національного університету «Чернігівська політехніка» та Міжнародної фундації виборчих систем (далі – IFES).

Викладається курс відповідно до запропонованої IFES світової методології, розробленої українськими та міжнародними експертами для університетів: «Посилення залученості через освіту для демократії» (Strengthening Engagement through Education for Democracy – SEED).

Методологія SEED покликана сприяти створенню у здобувачів/чок вищої освіти системи навичок і ставлень, пов'язаних із активною та відповідальною громадянською участю. При цьому, вона наголошує на важливості навчання через практику, заохочуючи здобувачів/чок вищої освіти до активної роботи через інтерактивні методи навчання, що в свою чергу означає відповідний інтерактивний тип викладання та активну участь здобувачів/чок вищої освіти через реалізацію власних суспільно-важливих проєктів.

Програма навчальної дисципліни розроблена д-ркою Грір Берроуз (США) включає наступні теми:

Тема 1. Філософські засади демократичного урядування.

Тема 2. Права людини. Міжнародні пакти про права людини.

Тема 3. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні.

Тема 4. Система демократії в Україні та механізм її реалізації.

Тема 5. Характеристики громадянського суспільства.

Тема 6. Роль громадянського суспільства у демократичних реформах у країнах Східної Європи. Виклики для громадянського суспільства.

Тема 7. Громадянськість та демократія.

Тема 8. Активне громадянське населення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Громадянська освіта» є формування у здобувачів/чок вищої освіти необхідних знань, навичок та ставлень, пов'язаних з ефективною (поінформованою, компетентною) демократичною взаємодією громадян у суспільстві.

Досягнення мети відбувається завдяки тристоронньому освітньому підходові з використанням таких інструментів:

- 1) навчальна програма курсу і текстові матеріали;
- 2) інтерактивні методики викладання громадянської освіти;
- 3) проєкти громадської дії, які реалізовуватимуть здобувачі вищої освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Громадянська освіта» є надання здобувачам/кам вищої освіти цілісної системи знань про історію та концептуальні засади демократичного урядування, прав людини, громадянську участь; формування вміння знаходити та критично аналізувати інформацію, ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань; формування розуміння важливості громадянської участі у демократичній державі; формування у здобувачів вищої освіти готовності долучатися до вирішення

суспільних проблем та навчити використовувати для цього інструменти громадянської участі, доступні в Україні.

Згідно з вимогами освітньо-професійних програм здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- поняття «демократія» і підходи до його визначення;
- місце і роль влади та громадянина в умовах демократії, їхню взаємодію;
- права людини, механізми захисту прав людини і роль, яку відіграє громадянське суспільство у моніторингу діяльності уряду та співпраці з ним;
- способи, через які громадянське суспільство допомагає громадянам індивідуально чи колективно досягати цілей.

вміти:

- критично мислити та аналізувати інформацію;
- активно слухати, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- досягати консенсусу та працювати спільно з іншими заради досягнення мети.

Під час навчального процесу використовується навчальна платформа IFES Academy (Educational Era), інтерактивна дошка Nearpod (передбачено протоколом про співпрацю з IFES Україна) та система дистанційного навчання Moodle. Так, на платформі IFES Academy розміщено теоретичний матеріал курсу та тести, а на сторінці курсу Moodle представлені необхідні для ЗВО методичні рекомендації з користування навчальною платформою IFES Academy, методичне забезпечення навчальної дисципліни, критерії оцінювання, перелік рекомендованої літератури тощо.

Під час практичних занять розглядаються теоретичні положення дисципліни відповідно до тематичного плану занять. З метою розвитку навичок громадянської участі використовуються інтерактивні методи викладання.

Лекційний матеріал подається у вигляді презентацій за допомогою медіа-проектора. Під час лекційних занять відбувається процес навчання й розвитку навичок пов'язаних із громадянською участю в демократії. Працюючи у групах, здобувачі вищої освіти досліджують проблеми, які мають суспільне значення, розробляють план дій для їх вирішення, реалізують заходи з цього плану, презентують свою роботу перед викладачем та одногрупниками, здійснюють індивідуальну рефлексію над своїм проектом. Викладач організовує основний та допоміжний зворотній зв'язок з аудиторією.

Найкращі проекти здобувачів вищої освіти можуть бути представлені на щорічному конкурсі студентських проєктів «ДемБачення», який проводиться IFES Україна. Це чудова можливість для здобувачів вищої освіти презентувати власні проєкти та отримати фінансово-ресурсну підтримку на їх розвиток від IFES. Під час заходу команди беруть участь у майстер-класах, конкурсах презентацій, а також мають можливість познайомитися із найактивнішими студентами України.

Приклади орієнтованих на результат та натхненних проєктів громадянської дії будуть розміщені на інтерактивній ДемМабі (<https://demmap.ifesukraine.org/>).

Випускники/ці курсу «Громадянська освіта» мають можливість отримати оплачуване стажування для студентів від Міжнародної фундації виборчих систем (IFES), Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) та Центральної виборчої комісії (ЦВК), а також вступити у добровільне об'єднання випускників курсу «Молодіжну демократичну асоціацію «ЙОДА».

Інноваційний та інтерактивний курс з громадянської освіти «Демократія: від теорії до практики» реалізовується НУ «Чернігівська політехніка» за партнерської підтримки IFES, USAID Ukraine – USAID Україна, Міністерства міжнародних справ Канади (Embassy of Canada to Ukraine Canada's International Development – Global Affairs Canada) та британської допомоги від уряду Великої Британії (British Embassy Kyiv)

I. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»

1.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Пр.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади демократії та прав людини					
1	Філософські засади демократичного врядування. / Знайомство зі студентським проектом. Вправа «Мозаїка вступ до студентського проекту». Приклад неправильно дослідженої проблеми. Крок 1. Попереднє дослідження та вибір суспільно-політичної проблеми	15	2	2	11
2	Права людини. Міжнародні пакти про права людини. / Крок 2 Розробка плану дослідження, спрямованого на визначення проблеми. Крок 3 Реалізація плану дослідження	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1		30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Конституціоналізм, ліберальна демократія та Україна					
3	Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні / Крок 4. Досвід, отриманий під час Дослідження і продовження реалізації дослідження	15	2	2	11
4	Система демократії в Україні та механізм її реалізації / Крок 5. Дослідження проблеми крізь призму 4-х тем	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 2		30	4	4	22
Змістовий модуль 3. Громадянське суспільство та реалізація громадянської ініціативи					
5	Характеристики громадянського суспільства / Крок 6.	5	2	2	1

	Розробка проєктної пропозиції та плану дій				
6	Роль громадянського суспільства у демократичних реформах у країнах Східної Європи. Виклики для громадянського суспільства. / Крок 7. Реалізація плану дій	5	2	2	1
7	Громадянськість та демократія. / Крок 8. Підготовка групової презентації	4	2	1	1
8	Активне громадянське населення / Крок 9 Презентація студентського проєкту і відповіді на запитання. Крок 10 Індивідуальна рефлексія щодо досвіду, отриманого в процесу роботи над проєктом.	16	2	1	13
	Разом за змістовим модулем 3	30	8	6	16
	Усього годин за дисципліну	90	16	14	60

1.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Теоретичні засади демократії та прав людини

Тема 1. Філософські засади демократичного врядування

Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Філософські засади демократичного урядування (Дж. Локк, Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо). Концепція розумного егоїзму.

Створення та еволюція демократії. Роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства.

Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Тема 2 Права людини. Міжнародні пакти про права людини

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини.

Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Дискусія щодо того, чи може обмеження прав людини бути виправданим. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Еволюція прав людини на українських землях.

Формування Організації Об'єднаних Націй. Основні документи в галузі захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми захисту прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, громадські організації.

Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Змістовний модуль 2. Конституціоналізм, ліберальна демократія та Україна

Тема 3. Конституціоналізм, ліберальна демократія та їх розвиток в Україні

Теорія конституціоналізму (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституція та її роль у державі. Поділ влади та політичні режими. Форми правління: президентська, парламентська, змішана. Загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримка її сталого розвитку.

Україна та конституціоналізм. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).

Поділ влади в Україні. Суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції.

Тема 4. Система демократії в Україні та механізм її реалізації

Законодавча, виконавча та судова влада в Україні, Президент України. Державна влада та місцеве самоврядування. Система стримувань і противаг.

Адміністративно-територіальний поділ держави. Адміністративно-територіальний поділ України.

Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції. Роль виборів у демократії. Політичні партії та формування партійної системи в Україні. Прозорість влади.

Риси демократичного і недемократичного режимів. Підзвітність влади. Демократичне врядування. Роль влади у вирішенні проблем суспільства. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України. Розвиток навичок з ідентифікації та аналізу суспільно важливих проблем, співвідповідальності уряду та громадян за їх вирішення. Оцінка ефективності виконання державою своїх функцій.

Змістовний модуль 3. Громадянське суспільство та реалізація громадянської ініціативи

Тема 5. Характеристики громадянського суспільства

Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас). Типи організацій громадянського суспільства. Дискусія про виключність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства.

Умови для розвитку громадянського суспільства. Свобода об'єднань та свобода слова. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади. Культура довіри та співпраці. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі. Роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел). Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.

Тема 6. Роль громадянського суспільства у демократичних реформах у країнах Східної Європи. Виклики для громадянського суспільства

Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі. Історія Польщі: Рух «Солідарність». Історія Чехословаччини та Вацлава Гавела. Історія Румунії. Україна та «революція на граніті».

Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні.

Сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні. Молодь та громадянське суспільство.

Тема 7. Громадянськість та демократія

Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Роль влади у створенні умов для громадської участі. Урядування, скероване на громадян. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Громадянські чесноти.

Концепції громадянськості за Джоелом Вестхаймером та Йозефом Кагне: громадянин, який несе особисту відповідальність; громадянин, який бере активну участь; громадянин, орієнтований на справедливість та правосуддя. Оцінка рівня власної залученості.

Тема 8. Активне громадянське населення

Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан. Форми громадської участі, доступні в Україні (мирні збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування.

Поінформоване громадянство. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.

1.3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання результатів навчання ЗВО, є: глибина і міцність знань; рівень мислення; вміння систематизувати знання за окремими темами; вміння робити обґрунтовані висновки; володіння категорійним апаратом; навички і прийоми виконання практичних інтерактивних вправ; вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку; самореалізація на практичних (інтерактивних) заняттях; своєчасність здачі виконаних письмової роботи в рамках студентського проєкту – робочих аркушів, викладачу, згідно з графіком навчального процесу.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності виду індивідуальної та самостійної роботи або усної, письмової відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

У процесі поточного контролю здійснюється перевірка засвоєння ЗВО програмного матеріалу, набуття ними вмінь та навичок щодо вирішення практичних ситуацій, здатності самостійного опрацювання теоретичного матеріалу, письмового викладу робочих аркушів та публічного захисту студентських проєктів, зокрема:

1. Контроль за засвоєнням лекційного матеріалу у формі інтерактивних вправ та тестів здійснюється в дистанційній системі навчання <https://demcourse.theworkademy.com/> (це передбачено протоколом про співпрацю) і оцінюється від 5 до 25 балів на основі відсотку (%) проходження

курсу і отриманням відповідного сертифікату: 90-100 % - 25 балів; 89-70% - 20 балів; 69-50% - 15 балів; 59-40% -10 балів; 39-20% - 5 балів.

2. Критерії оцінювання участі у практичному (інтерактивному) занятті, а також виконання поточної самостійної роботи (самостійне опрацювання тем) здійснюється з урахуванням роботи під час виконання інтерактивних вправ (поведінка, читання, слухання, виступ) і оцінюються в 5, 4, 3, 2, 1, 0 балів (макс. 35), зокрема:

5 балів – здобувач/ка вищої освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал (теоретичний матеріал на онлайн платформі <https://demcourse.theworkademy.com/> основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння суспільних процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати суспільні факти, визначення понять, здатний презентувати власне розуміння, оцінку суспільних фактів, застосовує набуті знання під час виконання інтерактивних вправ.

4 бали – здобувач/ка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину теоретичного матеріалу на онлайн платформі <https://demcourse.theworkademy.com/>, додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників; може дати порівняльну характеристику суспільних та юридичних фактів, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання під час виконання інтерактивних вправ.

3 бали – здобувач/ка вищої освіти засвоїв навчальний матеріал частково (опрацював основну і деяку частину теоретичного матеріалу на онлайн платформі <https://demcourse.theworkademy.com/>, додаткової літератури і джерел але прогалини не носять істотного характеру), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників; може дати порівняльну характеристику суспільних та юридичних фактів, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо.

2 бали – здобувач/ка вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє основні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо

1 бал – здобувач/ка вищої освіти за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, виникають труднощі із застосуванням набутих знань під час виконання інтерактивних вправ.

0 балів – здобувач/ка вищої освіти не готовий до практичного інтерактивного заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито, має труднощі із застосуванням набутих знань під час виконання інтерактивних вправ.

3. В рамках групової роботи студенти виконують індивідуальну письмову роботу в рамках студентського проєкту (кроки, робочі аркуші) та сам студентський проєкт відповідно до вимог, які містяться у детальних методичних матеріалах курсу (Демократія: від теорії до практики. Путівник для викладачів. Вступ до курсу / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 3-тє, доповнене. 2021 Міжнародна фундація виборчих систем 76с.), є частиною модуля та оцінюються у максимум 35 балів (Див. таб. Розподіл балів за кроками...). Крім цього, здобувачі/ки вищої освіти виконують есе (індивідуальну рефлексію щодо проєкту) відповідно до вимог, які містяться у детальних матеріалах курсу, є частиною модуля та оцінюються максимум у 5 балів, зокрема:

5 – відмінно здобувач/ка вищої освіти продемонстрував/ла глибоке розуміння на високому для студентів ЗВО рівні. Виконано всі індикатори з чітким та глибоким розумінням матеріалу.

4 – добре здобувач/ка вищої освіти продемонстрував/ла розуміння, на середньому/вище середнього рівні. Усі індикатори були виконані, але відповіді були слабкими за одним чи двома індикаторами.

3 – задовільно здобувач/ка вищої освіти продемонстрував/ла розуміння, що відповідає мінімальним очікуванням від студентів ЗВО. Більшість індикаторів було виконано, але відповіді були слабкими за одним з цих індикаторів.

2 – незадовільно здобувач/ка вищої освіти не продемонстрував/ла володіння матеріалом на рівні, який вимагається від студентів ЗВО. Індикатори виконано на низькому рівні (або не виконано взагалі), розуміння матеріалу не продемонстровано.

3 тими здобувачами вищої освіти, які до проведення підсумкового семестрового контролю не встигли виконати всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку до 19 балів (за шкалою оцінювання), проводяться додаткові індивідуальні заняття, за результатами яких визначається, наскільки глибоко засвоєний матеріал, та чи необхідне повторне вивчення дисципліни.

Мінімальні вимоги до знань та вмій.

Дисципліну можна вважати такою, що засвоєна, якщо студент:

знати:

- поняття «демократія» і підходи до його визначення;
- місце і роль влади та громадянина в умовах демократії, їхню взаємодію;
- права людини, механізми захисту прав людини і роль, яку відіграє громадянське

– суспільство у моніторингу діяльності уряду та співпраці з ним;

– способи, через які громадянське суспільство допомагає громадянам

– індивідуально чи колективно досягати цілей.

вміти:

- критично мислити та аналізувати інформацію;
- активно слухати, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- досягати консенсусу та працювати спільно з іншими заради досягнення мети.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади демократії та прав людини	участі у практичному (інтерактивному) занятті (Т.1, Т2), а також виконання поточної самостійної роботи (самостійне опрацювання тем) здійснюється з урахуванням роботи під час виконання інтерактивних вправ (поведінка, читання, слухання, виступ)	0...10
Змістовий модуль 2. Конституціоналізм, ліберальна демократія та Україна	участі у практичному (інтерактивному) занятті (Т.3,Т4), а також виконання поточної самостійної роботи (самостійне опрацювання тем) здійснюється з урахуванням роботи під час виконання інтерактивних вправ (поведінка, читання, слухання, виступ)	0...10
Змістовий модуль 3. Громадянське суспільство та реалізація громадянської ініціативи	участі у практичному (інтерактивному) занятті (Т.5, Т.6, Т.7-Т,8) а також виконання поточної самостійної роботи (самостійне опрацювання тем) здійснюється з урахуванням роботи під час виконання інтерактивних вправ (поведінка, читання, слухання, виступ)	0...15
Контроль за засвоєнням лекційного матеріалу у формі	здійснюється в дистанційній системі навчання https://demcourse.theworkademy.com/ (передбачено протоколом про співпрацю)	5...25

інтерактивних вправ та тестів		
Підсумкова оцінка поточного контролю		0...60
Розподіл балів за кроками та робочими аркушами студентського проекту (залік)		
Кроки	Робочі аркуші	Оцінка/Самооцінка (за Крок)
Крок 1. Визначення суспільно важливої проблеми для дослідження	Робочий аркуш 1. Попереднє дослідження проблеми	4 бали
Крок 2. Розробка плану дослідження, спрямованого на визначення проблеми	Робочий аркуш 2. Розроблення плану дослідження	4 бали
	Робочий аркуш 3. Підготовка опитування	
	Робочий аркуш 4. Підготовка інтерв'ю	
	(Інші активні дослідження. Наприклад, подання запиту на доступ до публічної інформації тощо)	
Крок 3. Реалізація плану дослідження	Робочий аркуш 5. Виявлення упередженості	4 бали
Крок 4. Досвід, отриманий під час дослідження	Робочий аркуш 6. Досвід отриманий у ході дослідження	4 бали
Крок 5. Дослідження проблеми крізь призму 4-х тем	Робочий аркуш 7. Права людини й тема вашого дослідження	4 бали
	Робочий аркуш 8. Роль органів влади і тема вашого Дослідження	
	Робочий аркуш 9. Права людини і тема вашого дослідження	

	Робочий аркуш 10. Індивідуальна громадянська участь і тема вашого дослідження	
Крок 6. Розробка проєктної пропозиції та плану дій	Робочий аркуш 11. Визначення цілей проєкту	4 бали
	Робочий аркуш 12. Розробка проєктної пропозиції	
	Робочий аркуш 13. Підготовка до реалізації заходу	
Крок 7. Реалізація плану дій		4 бали
Крок 8. Підготовка групової презентації		2 бали
Крок 9. Презентація проєкту і відповіді на запитання		5 балів
Крок 10. Індивідуальна рефлексія щодо досвіду, отриманого в процесі роботи над проєктом	Робочий аркуш 14. Рефлексія щодо мого досвіду	5 балів
Всього:		40 балів
Підсумкова оцінка поточного контролю		100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	

66-74	D	задовільно
60-65	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

1.4. ПОЛІТИКИ КУРСУ

<i>Політика щодо академічної доброчесності</i>	Згідно з «Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка», від 31.05.2021 р. №100. https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-yakist/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf вивчення дисципліни базується на принципах взаємної поваги й довіри викладача та здобувача вищої освіти, рівноправності й толерантності. Підготовлені здобувачем вищої освіти види робіт повинні відповідати загальноприйнятим нормам етичної поведінки. Основними формами порушення академічної доброчесності є: - академічний плагіат; - самоплагіат; - фабрикація; - фальсифікація; - списування; - обман; - хабарництво; - необ'єктивне оцінювання. Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей є обов'язковими. Якщо буде виявлено ознаки академічної недоброчесності, -роботи не зараховуються. Від дотримання принципів академічної доброчесності залежить оцінювання, а саме, бали можуть бути анульовані або знижені за порушення.
<i>Правила перезарахування кредитів</i>	Відповідно до «Порядку визначення академічної різниці та визнання результатів попереднього навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. (діє з 16.09.2022) https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/poryadok-vyznachennya-akademichnoi-riznyczita-vyznannya-rezultativ-poperednogo-navchannya.pdf рішення щодо перезарахування може бути прийнято за умов, якщо: – назви навчальних дисциплін ідентичні або мають незначну стилістичну відмінність, але обсяги, змістова частина навчальних програм та результати навчання не відрізняються; – кількість кредитів, відведена на вивчення навчальної дисципліни відрізняється менше, ніж на 25%. При цьому диференційований залік може бути

	зарахований як екзамен, з відповідною оцінкою за шкалою ЄКТС; недиференційований залік може бути зарахований як диференційований залік, з оцінкою за шкалою ЄКТС не менше «С» – 75 балів (добре). При перезарахуванні дисципліни зберігається раніше здобута позитивна оцінка. Перескладання іспитів (диференційованих заліків) з дисципліни з метою підвищення оцінки, визначеної в документах виданих здобувачу вищої освіти за попереднім місцем навчання, не дозволяється. Якщо оцінка з дисципліни складається з декількох оцінок за окремі семестри або з оцінок декількох модулів, то здобувачу вищої освіти виставляється середньозважена оцінка успішності з урахуванням обсягів відповідних складових навчальної дисципліни. За необхідності (зокрема, у випадку, якщо у документах виданих здобувачу вищої освіти за попереднім місцем навчання, містяться результати навчання тільки за національною шкалою оцінювання) оцінка приводиться у відповідність до діючої в Університеті шкали оцінювання наступним чином: «задовільно» – 68 балів (D), «добре» – 83 бали (B), «відмінно» – 95 балів (A). Відповідно до «Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу НУ «Чернігівська політехніка»» від 31 серпня 2020 р. (зі змінами, внесеними згідно із рішенням Вченої ради від 22.02.2021, протокол №2, та наказом ректора № 30 від 22.02.2021; від 29.03.2021, протокол №3, та наказом ректора № 60 від 29.03.2021) https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-akademichnu-mobilnist-uchasnykiv-osvitnogo-proczesu.pdf відбувається визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у закладі вищої освіти-партнері.
<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання</i>	Роботи, які здаються із порушенням дедлайнів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Порядок ліквідації академічної заборгованості визначено в «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. (із змінами, внесеними згідно із рішеннями Вченої

	ради та наказів ректора) https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf
<i>Політика щодо відвідування</i>	Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн (дистанційній) формі за погодженням. Пропущені заняття без поважних причин відпрацьовуються відповідно до графіка консультацій викладача. У порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. (із змінами, внесеними згідно із рішеннями Вченої ради та наказів ректора) https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf здобувач вищої освіти, який має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни згідно з індивідуальним начальним планом не допускається до складання екзамену (диференційованого заліку) під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. Вільне відвідування занять організовується відповідно до «Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/poryadok-nadannya-dozvolu-na-vilne-vidviduvannya-zanyat-zdobuvacham-vyshhoyi-osvity.pdf Вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Університету дозволяється з метою створення умов для навчання ЗВО, які не можуть відвідувати навчальні заняття з поважних причин за діючим розкладом. До поважних причин відносяться випадки, підтвержені відповідними документами, а саме: поєднання навчання зі спортивною та (або) громадською діяльністю, наявність дітей віком до 3-х років, вагітність, поєднання навчання з роботою за фахом, дуальне

	навчання (у разі його запровадження для окремих здобувачів вищої освіти), інші випадки.
<i>Політика оскарження результатів контрольних заходів.</i>	Для вирішення спірних питань, пов'язаних із організацією та проведенням семестрового контролю, оцінювання практик, атестації та визнанні результатів навчання в неформальній та/або інформальній освіті на факультеті створюється апеляційна комісія розпорядженням декана, до складу якої включаються, завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники та представники органів студентського самоврядування. Головою апеляційної комісії призначається декан. Порядок подання та розгляду апеляцій визначається відповідно до р.7 «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. (із змінами, внесеними згідно із рішеннями Вченої ради та наказів ректора) https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf
<i>Консультації</i>	Консультації є однією з основних форм надання студентам допомоги в самостійній роботі з вивчення дисципліни стосовно незрозумілих питань або відпрацювання занять. Проводяться консультації відповідно до затвердженого та розміщеного на сайті кафедри графіка.
<i>Розвиток soft skills</i>	Створення так званого «емоційного інтелекту» у здобувачів вищої освіти, здатних не тільки засвоювати професійні компетентності, а і формувати, відбувається наступним чином: здобувачі під час освітнього процесу отримують 1) питання з відкритим типом відповіді, вирішення яких потребує критичного мислення шляхом колективного обговорення; 2) завдання із спеціально здійсненою помилкою у вихідних даних або ході рішення. 3) ситуаційні завдання та кейси для обговорення і вирішення, які потребують групової взаємодії, критичного мислення, креативності та спрямовані на формування комунікаційних та управлінських навичок. Також здобувачі приймають участь у студентських науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах.

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (ІНТЕРАКТИВНИХ) ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА ГРУПОВОЇ РОБОТИ

Дисципліна «Громадянська освіта» складається з теоретичного та практичного компонентів.

Під час навчального процесу використовується навчальна платформа IFES Academy, яка розміщена на сайті студії онлайн-освіти Educational Era (EdEra), інтерактивна дошка Nearpod (передбачено протоколом про співпрацю з IFES Україна) та система дистанційного навчання Moodle НУ «Чернігівська політехніка». Так, на сторінці курсу в Moodle представлені необхідні для здобувачів вищої освіти методичні вказівки з вивчення дисципліни для освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, методичне забезпечення навчальної дисципліни, критерії оцінювання, перелік рекомендованої літератури тощо.

На платформі IFES Academy розміщено теоретичний матеріал курсу, який включає: реєстраційну форму (анкета, яка є складовою теоретичного курсу), базові тести, текстові матеріали (статті), відеолекції (відео з перекладом на жестову мову), анімацію, інфографіку, подкасти, вебінари, інтерв'ю громадських активістів у форматі DemTalk, інтерактивну гру ДемоГРАтія (окремим балом не оцінюється), проміжні тести, модульні тести, фінальний тест, зворотній зв'язок.

Під час ознайомлення з матеріалами курсу та виконання завдань ви дізнаєтеся про необхідні умови для процвітання демократії та роль громадян у підтримці здорового демократичного процесу

Зверніть увагу, що кожна відеолекція містить питання для обговорення на форумі. Тож, пропонуйте свої відповіді.

Зафіксуйте пройдений матеріал: розв'яжіть проміжні тести! Наприкінці вивчення відповідного модуля виконайте модульні тести. Наприкінці курсу виконайте фінальний тест та надайте зворотній зв'язок.

Пам'ятайте, що у вас є лише одна спроба дати правильну відповідь при виконанні тестових завдань!

Самостійна робота здобувачів вищої освіти включає роботу на онлайн платформі курсу, проходження тестів після опрацювання матеріалів та отримання сертифікату за успішне завершення курсу.

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни може включати: підготовку до захисту студентського проекту, індивідуальної частини дослідження та реалізації. Вибір здобувачем вищої освіти видів індивідуальної роботи здійснюється на альтернативній основі за власними інтересами та попереднім узгодженням із викладачем. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти здійснює викладач, який читає лекційний курс.

Під час проведення практичного заняття використовуватимуться інтерактивні методи викладання. Участь здобувачів вищої освіти в

інтерактивних вправах під час практичних занять, враховує поведінку, читання, слухання та виступ.

Командна робота здобувачів вищої освіти поділяється на два рівня:

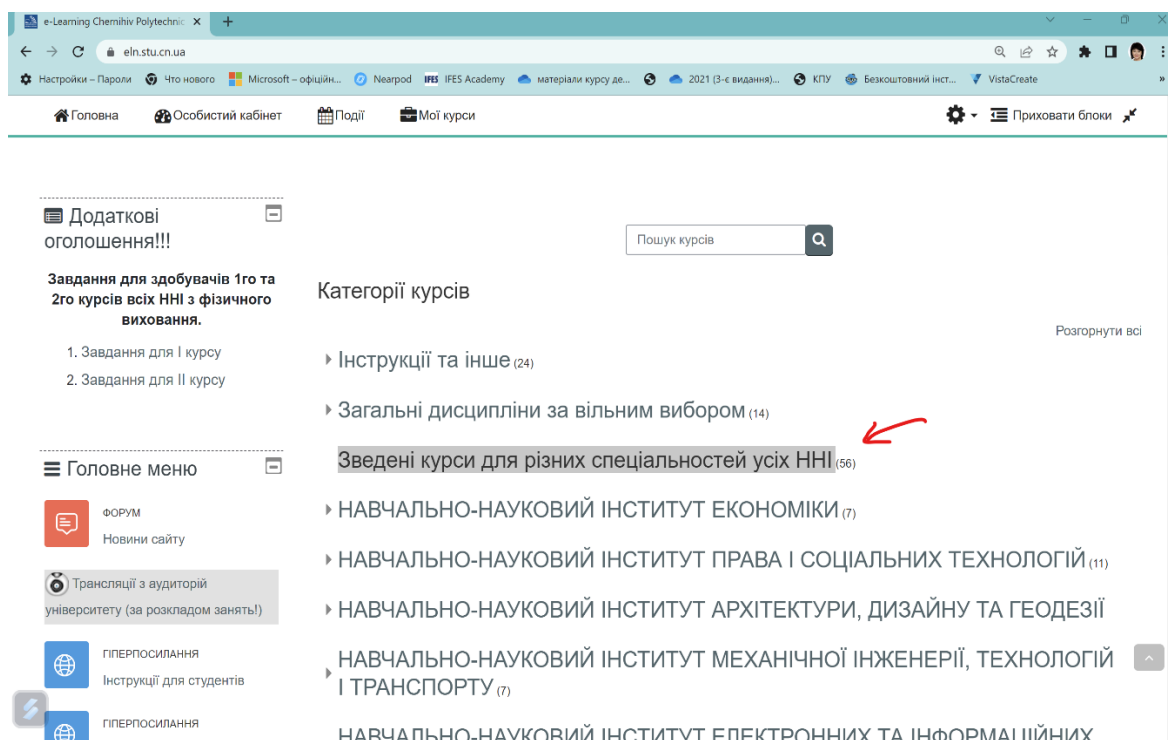
- по-перше, робота здобувача вищої освіти в групі (4-6 здобувачів) над Крокami студентського проєкту громадянської дії (заповнення Робочих аркушів № 1-13 їх розміщення на Moodle або Google Drive або у Google Classroom – за вибором викладача). Написання індивідуального підсумкового есе (рефлексії) на основі Робочого аркушу №14.
- По-друге, роботу здобувача вищої освіти в групі над підготовкою презентації для захисту студентського проєкту громадянської дії (засобами Power Point, Google, Miro тощо), її захист та відповіді на запитання викладача, одногрупників, представників команди IFES Україна.

Докладніше про Критерії оцінювання результатів навчання та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти йшлося у п.1.3.

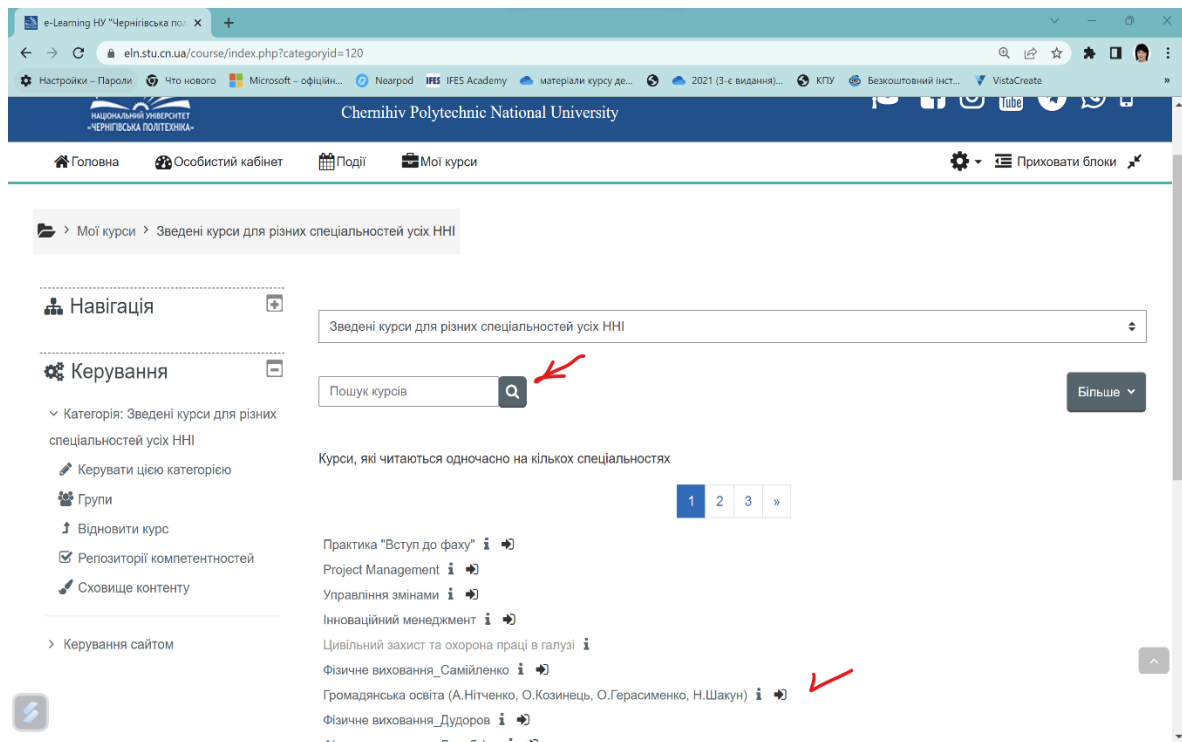
III. ЯК ЗАРЕЄСТРУВАТИСЯ ТА АВТОРИЗУВАТИСЯ НА НАВЧАЛЬНІЙ ПЛАТФОРМІ IFES ACADEMY

1. Як знайти сторінку вивчаємої дисципліни на навчальній платформі Moodle

- заходимо на головну сторінку в особистому кабінеті. Переходимо на категорію «Зведені курси для різних спеціальностей усіх ННІ»

- відкриється нове вікно, в якому ви побачите перелік курсів. Якщо в переліку ви не бачите «Громадянську освіту» (А.Нітченко, О.Козинець, О.Герасименко, Н.Шакун), то введіть цю назву в меню «Пошук курсів».

- Запис на курс організований шляхом «самореєстрації».

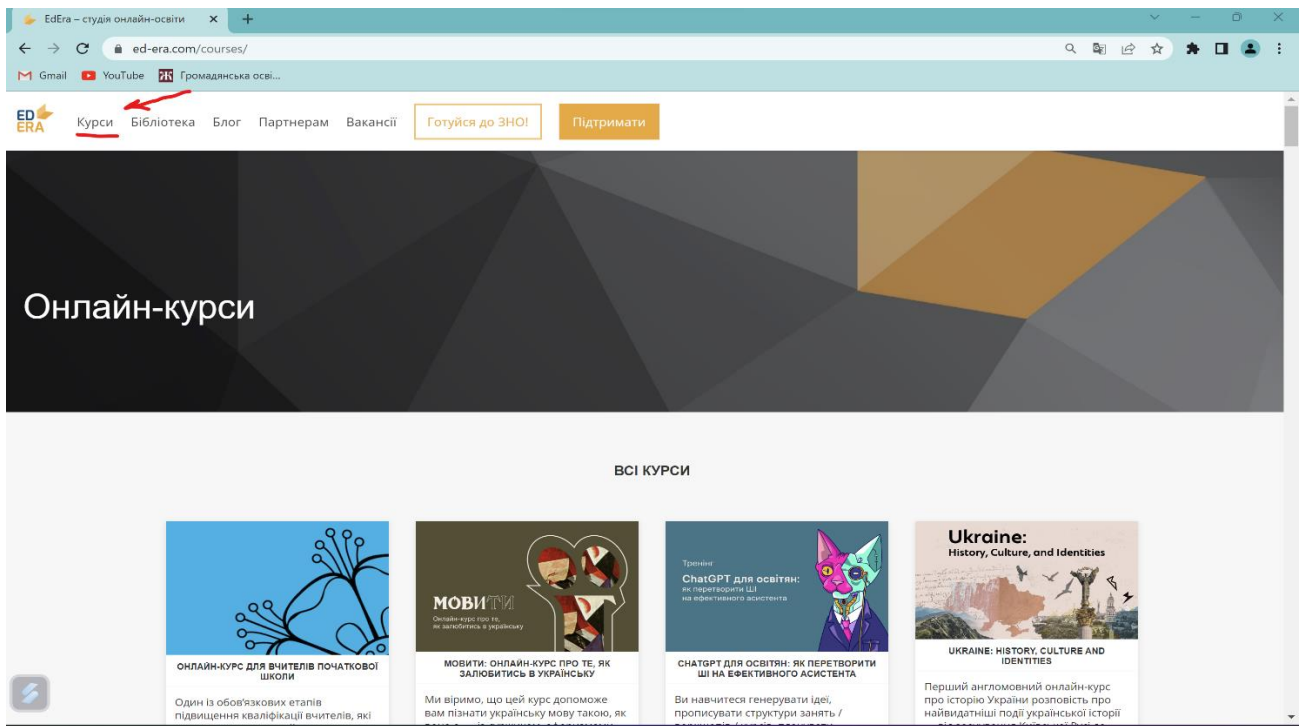
2. Як зареєструватися та авторизуватися на навчальній платформі IFES Academy

2.1 Зареєструватися на платформі

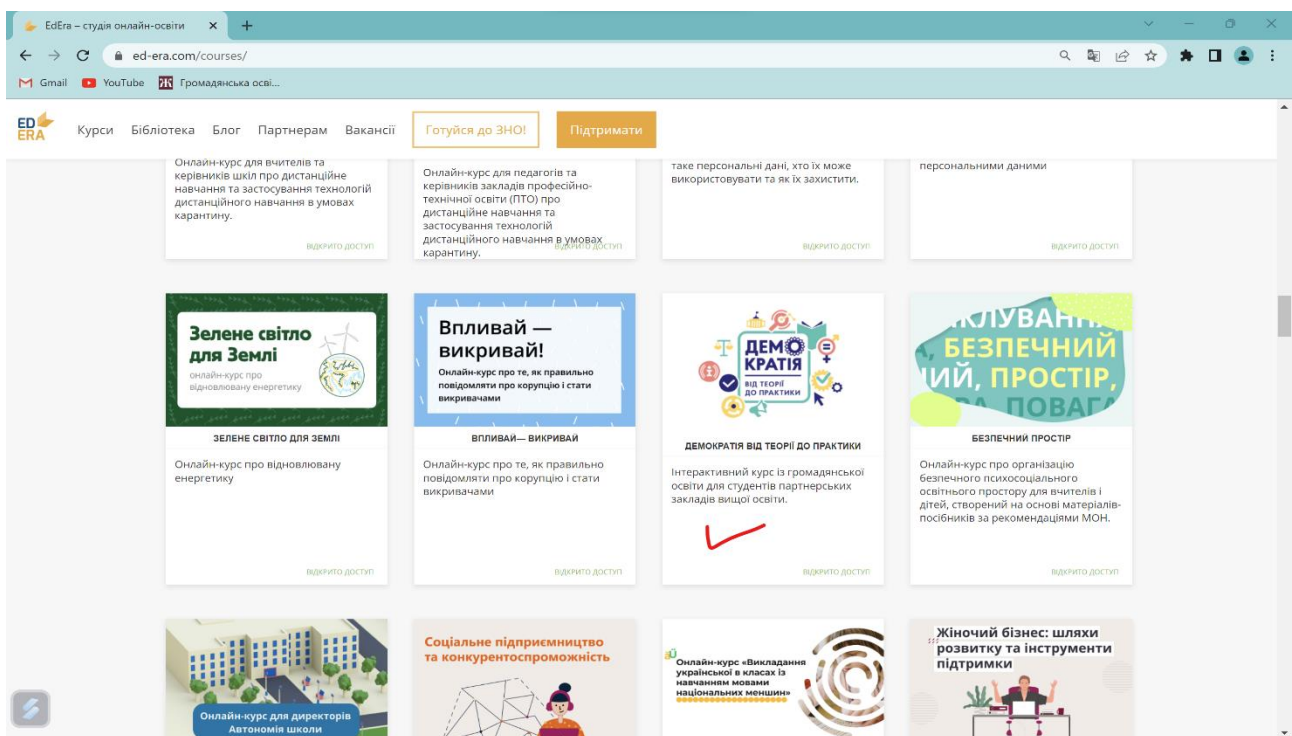
Є декілька варіантів потрапити на сторінку навчального курсу IFES Academy:

- перейти за прямим посиланням, розміщеним на сторінці дисципліни «Громадянська освіта» <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=6512> в Moodle. В розділі «Загальний лекційний курс» розміщено посилання на стартову сторінку курсу <https://demcourse.theworkademy.com/> ;
- перейти через сайт студії онлайн-освіти EdEra (<https://www.ed-era.com/>) та діяти за таким алгоритмом:

1. обираємо категорію курси:

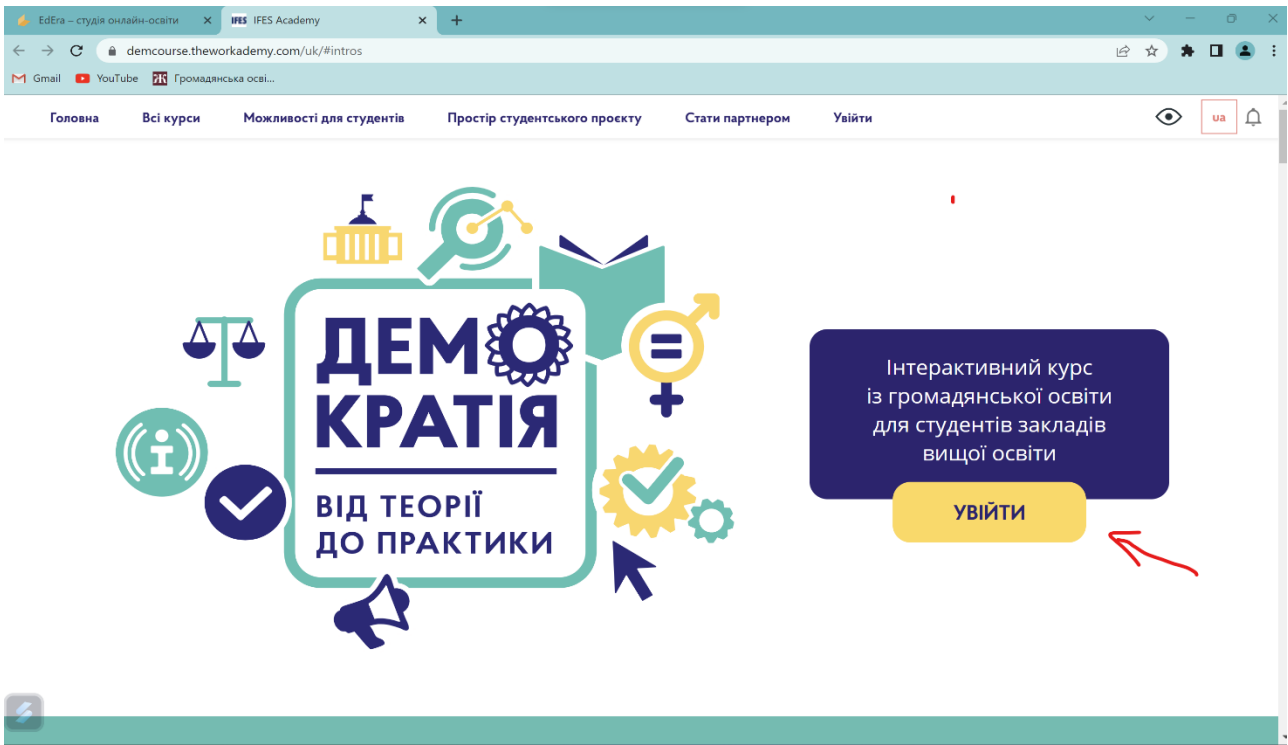

2. у відкритому переліку курсів знаходимо курс «Демократія від теорії до практики». Обираємо курс:

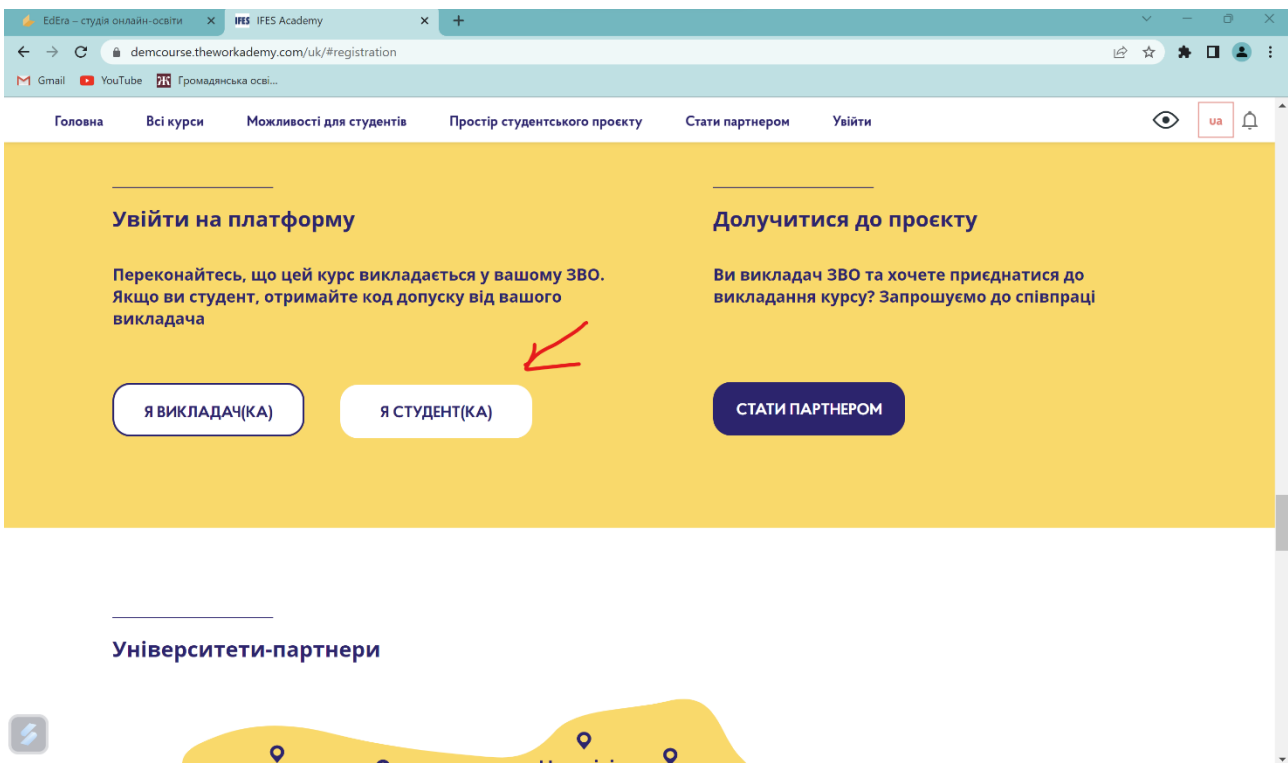

Обравши для себе зручний шлях, як потрапити на сторінку курсу, продовжуємо реєстрацію:

1. Коли ви потрапите на сторінку курсу вам запропонують «увійти». Нажимаємо на іконку «увійти»:

2. Перед вами з'явиться нове меню в якому ви маєте обрати ваш статус - «студент/ка»:

2.2. Авторизуватися на платформі

При першій спробі «увійти» на курс (під обраним статусом), ви маєте авторизуватися на платформі.

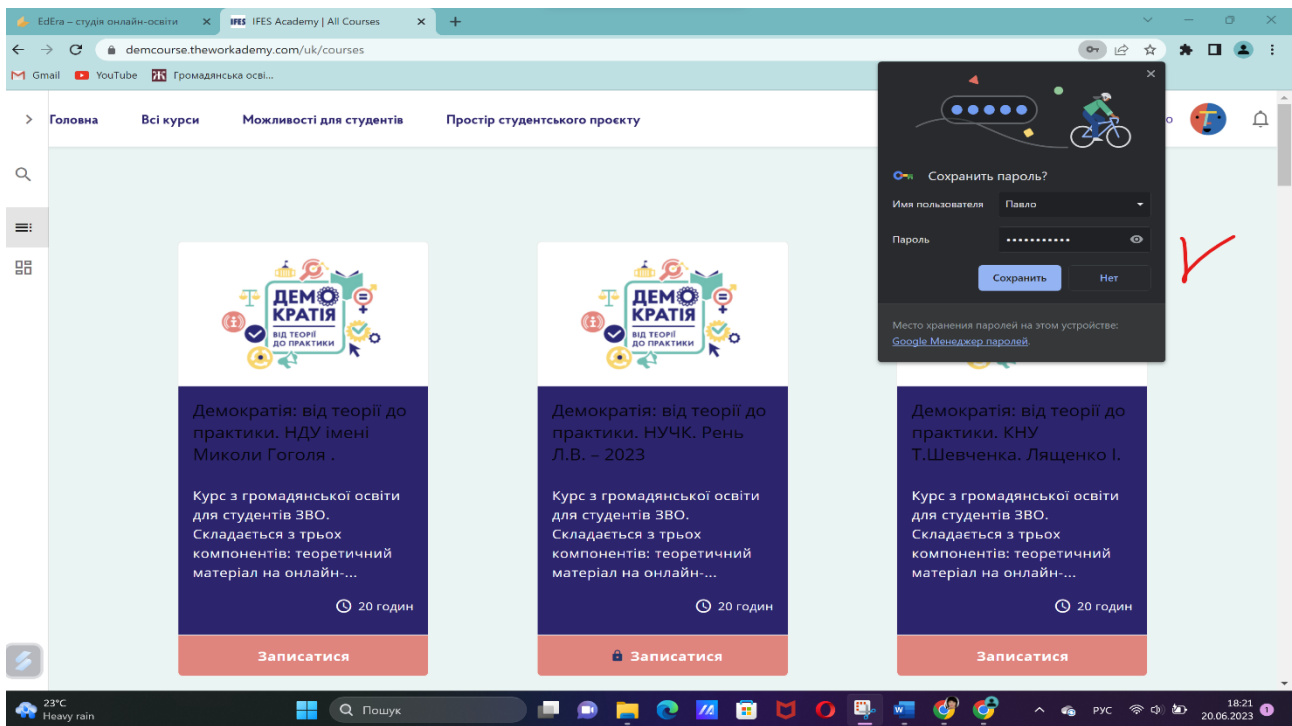
У вас є три варіанти на вибір: увійти через Фейсбук, увійти через Google та увійти за допомогою ел.пошти.

Зверніть увагу! Ви маєте надати повне ім'я та прізвище, у жодному разі не нікнейм! Тож, рекомендуємо обрати варіант ел.пошти.

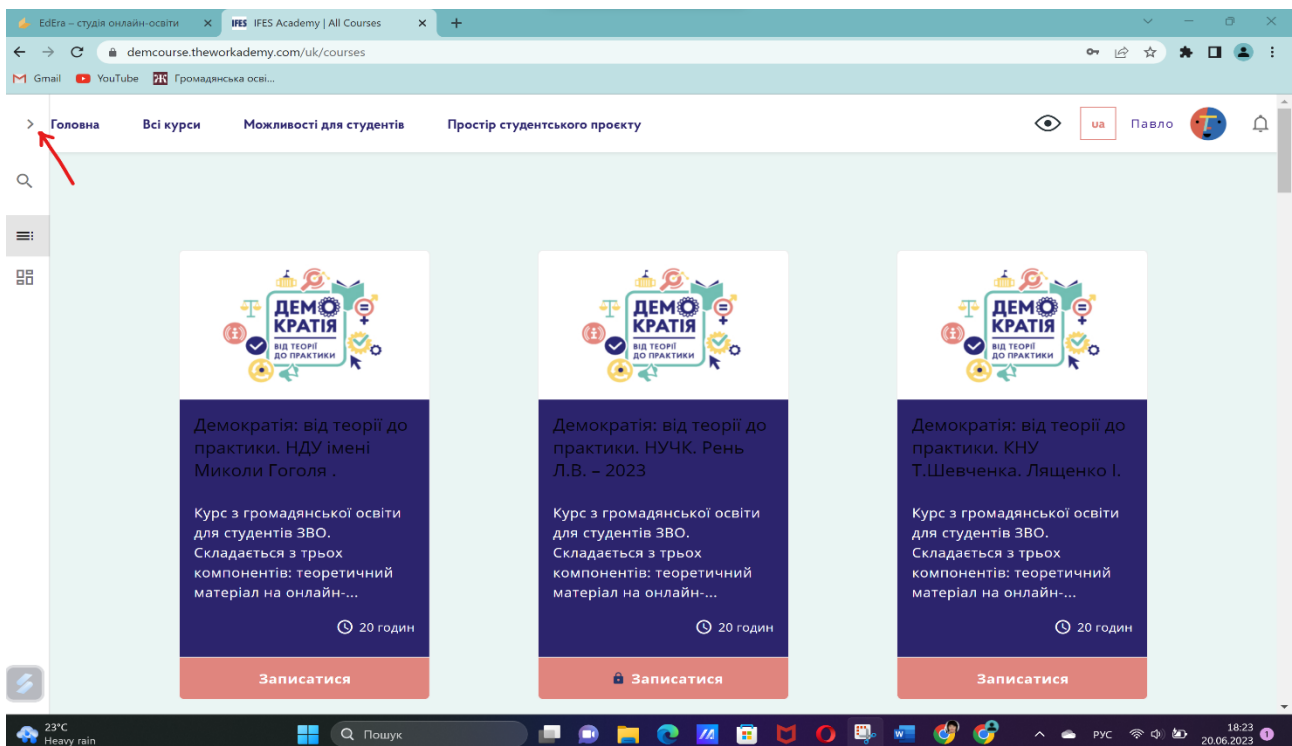
При реєстрації вказуєте своє ім'я та прізвище, створюєте пароль і додаєте пошту:

The screenshot shows a web browser window with the URL demcourse.theworkademy.com/uk/signin. The page has a navigation bar with links: Головна, Всі курси, Можливості для студентів, Простір студентського проекту, Стати партнером, Увійти. The main content area is titled 'Увійти' and contains three login buttons: 'Увійти через Facebook', 'Увійти через Google', and 'Увійти за допомогою ел.пошти'. Below these buttons is a separator 'АБО'. The 'Увійти за допомогою ел.пошти' button is highlighted with a red arrow. Below it is a link 'Я ще не зареєстрована/ий? Зареєструватися' which is underlined in red. The form includes fields for 'Ел.адреса' (with a note 'Ел.адреса обов'язкова для заповнення') and 'Введіть свій пароль' (with a character count '0 / 256'). A 'УВІЙТИ' button is at the bottom, along with a link 'Змінити пароль'.

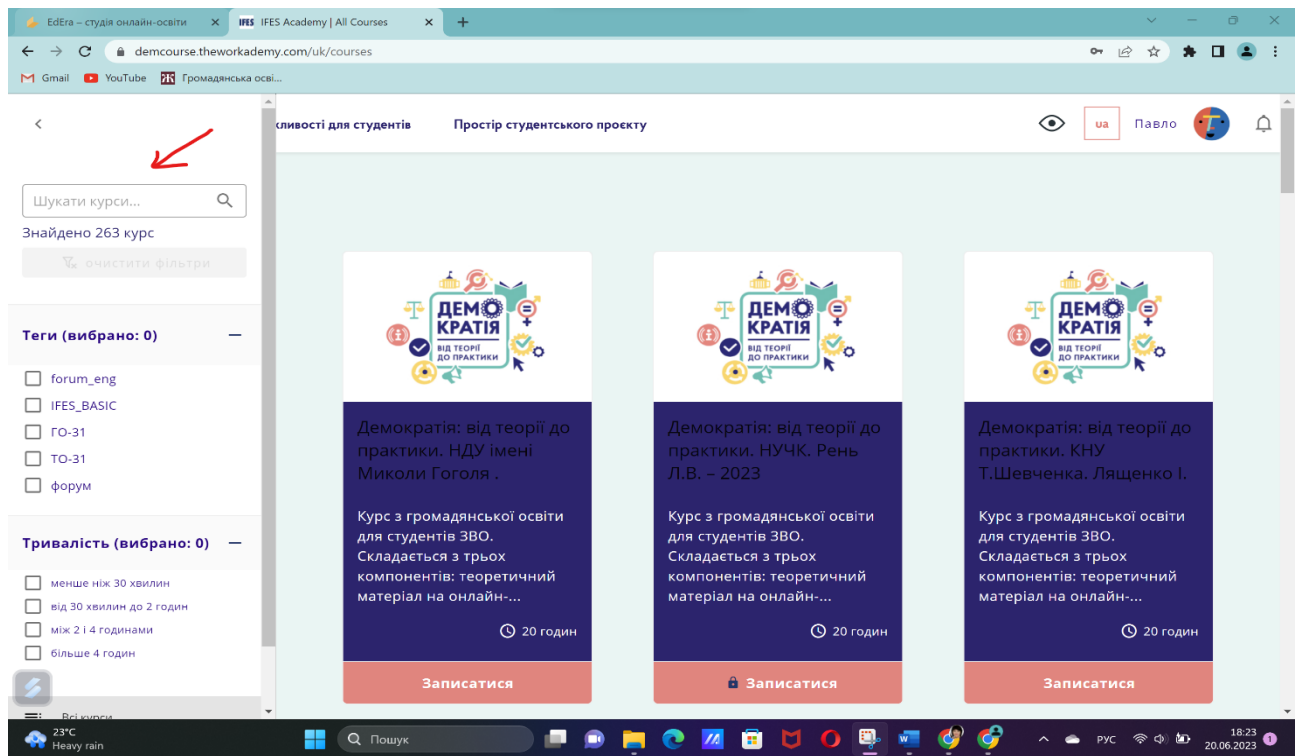
При бажанні відмічаєте пташечкою «Запам'ятати мене». При наступному візиті на платформу не доведеться вводити пароль, і спрацює автозаповнення полів.

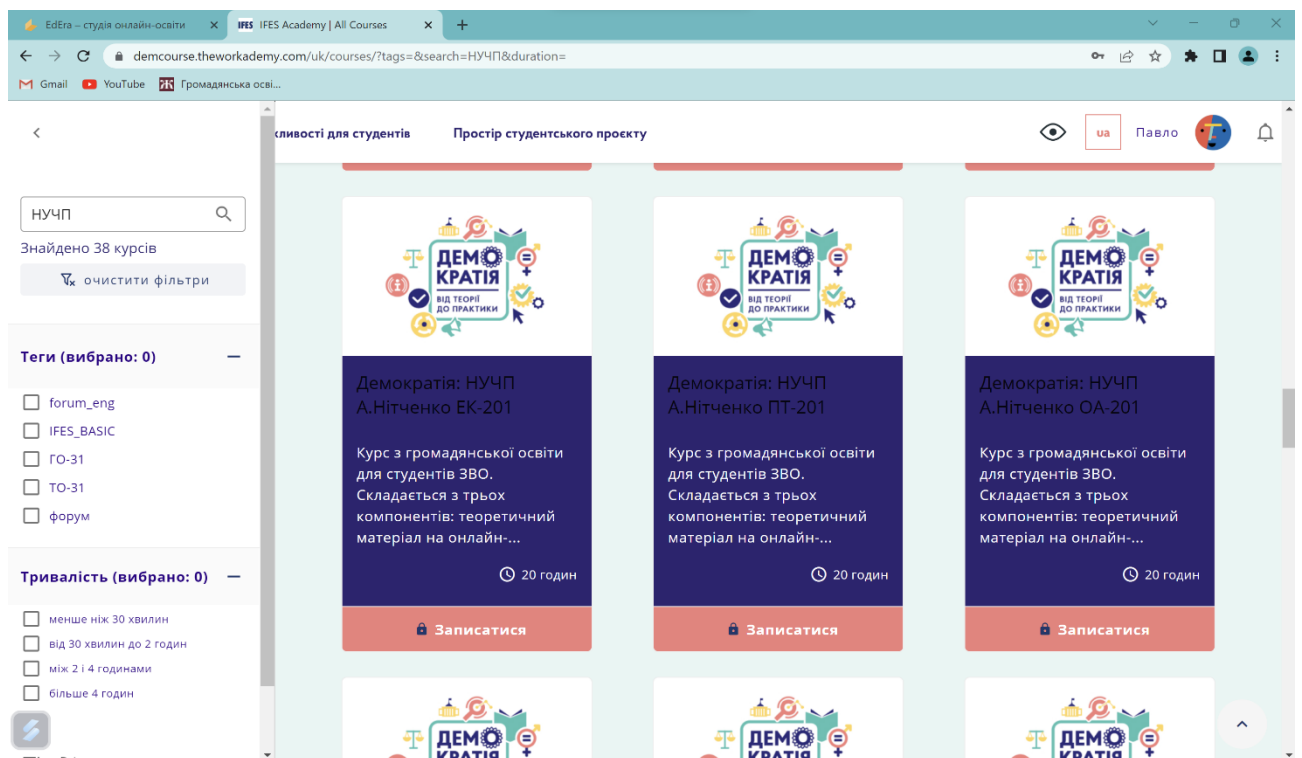
Далі шукаємо наш університет, викладача, який у вас викладає та вашу академічну групу. Для цього, заходимо у вкладку, відмічену стрілкою на скріншоті, нижче:

Відкриється нова панель меню:

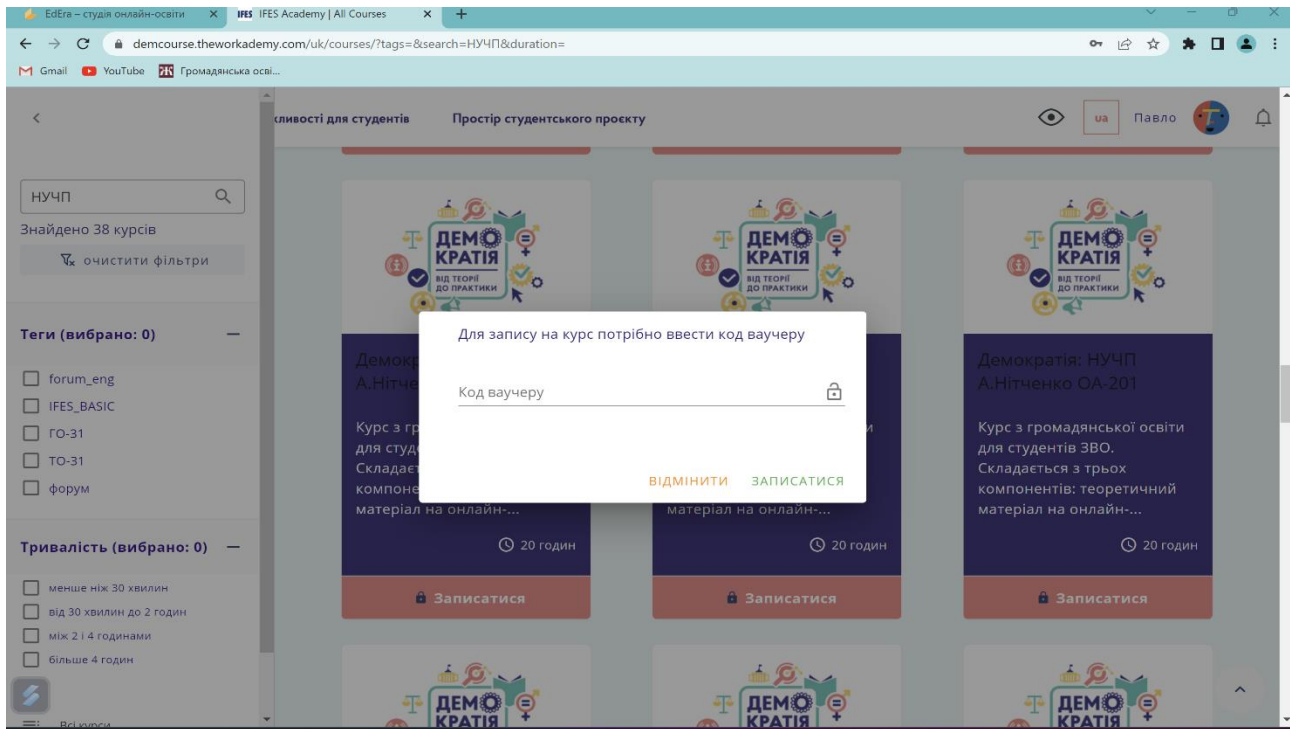

Шукаємо ваш курс, вводимо у пошук аббревіатуру нашого університету: НУЧП. Перед вами відкривається основне меню академічних груп нашого університету та викладачів, які викладають навчальну дисципліну:

Знайдіть свою академічну групу і викладача та натисніть червону «кнопку» - «записатися». Перед вами з'явиться форма, в яку ви вносите код

ваучера. Код ваучера для кожної академічної групи окремо видається викладачем, який забезпечує викладання курсу.

Після введення коду ваучера, ви опиняєтесь у освітньому середовищі вашої академічної групи та приступаєте до опрацювання теоретичних матеріалів курсу.

IV. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ (ІНТЕРАКТИВНИХ) ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1: ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Питання для обговорення:

1. Природний стан та суспільний договір.
2. Створення та еволюція демократії.
3. Роль державної влади в умовах демократії.
4. Принципи демократії.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 1 (с. 15-49) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал, Модуля 1: Філософські засади демократичного врядування та Модуля 2: Принципи демократії, розміщений на навчальній платформі IFES Academy.
3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Які концепції походження влади вам відомі?
2. В чому відмінність у поглядах на засади демократичного урядування Дж. Локка, Т. Гоббса, Ж.-Ж. Руссо?
У чому суть концепції розумного егоїзму?
3. Чому довіра між владою та громадянами є важливою у демократичному суспільстві?
4. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи?
5. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства?
6. Яка роль державної влади в умовах демократії?
7. Які підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами вам відомі?
8. Які принципи демократії ви знаєте?

Дайте визначення понять:7

абсолютна монархія, багатопартійні системи, верховенство права, вільні вибори, влада, визнання результатів виборів, громадська участь, демократія, економічна загальне благо, ліберальна демократія, суспільство, права людини, правове закріплення прав людини, принципи демократії, політична толерантність, підзвітність, прозорість, протидія зловживанню службовими повноваженнями, природний стан, рівність, регулярні чесні вибори, свобода, суспільний договір.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Чому люди згодні поступатися майном або свободами ? (с. 23 Розділ 1 Підручника).
2. Вправа 2. Принципи демократії (с. 41 Розділ 1 Підручника).

ТЕМА 2. ПРАВА ЛЮДИНИ. МІЖНАРОДНІ ПАКТИ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

Питання для обговорення:

1. Сутність та природа прав людини.
2. Зобов'язання держави щодо прав людини.
3. Особливості захисту прав вразливих верств населення.
4. Основні міжнародні та національні документи в галузі захисту прав людини.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 2 (с. 54-103) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал Модуля 3: Права людини: вступ та Модуля 4: Права людини, розміщений на навчальній платформі IFES Academy.
3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке права людини?
2. Які покоління прав людини вам відомі?
3. Як співвідносяться індивідуальні та колективні права?

4. У чому сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини?
5. Які зобов'язання держави щодо прав людини вам відомі?
6. Чи може обмеження прав людини бути виправданим?
7. Які основні міжнародні та національні нормативно-правові документи в галузі захисту прав людини вам відомі?
8. Які особливості захисту прав вразливих верств населення ви можете визначити?

Дайте визначення понять:

гідність, громадянські (особисті) права, демократія, індивідуальні права, колективні права, культурні права, негативні права, позитивні права, права людини, покоління прав, політичні права, свобода, соціальні та економічні права, рівність, толерантність, справедливість.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Визначення прав людини ? (с.59-61 Розділ 2 Підручника).
2. Вправа 2. Еволюція прав людини в Україні (с. 70 Розділ 2 Підручника).
3. Вправа 3. Ситуація із захистом прав людини в Україні (с. 89 Розділ 2 Підручника).
4. Вправа 4. Механізми захисту прав людини в Україні (с.96-99 Розділ 2 Підручника).
5. Вправа 5. Роль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (с.100 Розділ 2 Підручника).

ТЕМА 3. КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ, ЛІБЕРАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ ТА ЇХ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Питання для обговорення:

1. Теорія конституціоналізму, конституція та її роль у державі.
2. Україна та конституціоналізм.
3. Поділ влади в Україні

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 3 п.3.1 та п.3.2 (с.105-126) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал Модуля 5: Конституціоналізм та ліберальна демократія на навчальній платформі IFES Academy.

3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.

4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає поняття «конституція»?
2. Що таке конституціоналізм?
3. Які види політичних режимів вам відомі?
4. Які форми правління ви знаєте?
5. Які існують загрози демократії?

Дайте визначення понять:

авторитаризм, конституція, конституціоналізм, політичні режими, популізм, суверенітет, тоталітаризм, форми правління.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Уроки історії від демократії та тоталітаризму (с.112-114 Розділ 3 Підручника).
2. Вправа 2. Оцінка змін до конституції України (с. 126 Розділ 3 Підручника).

ТЕМА 4. СИСТЕМА ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Питання для обговорення:

1. Гілки влади та система місцевого самоврядування в Україні.
2. Адміністративно-територіальний поділ держави.
3. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції.
4. Характеристика демократичного і недемократичного режимів.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 3 п.п. 3.3, 3.4, 3.5 (с.127-153) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Продовжить опрацювання теоретичного матеріалу Модуля 5: Конституціоналізм та ліберальна демократія та опрацюйте Модуль 6: Механізми демократії в Україні на навчальній платформі IFES Academy.

3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.

4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Який конституційний механізм розподілу державної влади в Україні?
2. В чому відмінності між органами державної влади та місцевого самоврядування?
3. У чому полягає головна ідея системи стримувань і противаг?
4. Який адміністративно-територіальний поділ України?
5. Яку роль відіграють вибори у демократії?
6. Які особливості формування партійної системи в Україні?
7. Що таке прозорість влади?
8. Які риси демократичного і недемократичного режимів?
9. Як жителі громад та представники громадських організацій можуть оцінювати прозорість та підзвітність місцевої влади за основними сферами діяльності?
10. Яка роль влади у вирішенні проблем суспільства?
11. Який сучасний стан соціально-економічного розвитку України?
12. Як оцінити ефективність виконання державою своїх функцій?

Дайте визначення понять:

адміністративно-територіальний поділ держави, безпосередня демократія, вертикальний розподіл органів влади, візування / контрастигнація, види партійних систем, виконавча влада, вибори, виборче право, виборчі системи, горизонтальний розподіл органів влади, державна влада, законодавча влада, змішана виборча система, імпічмент, компетенції органів місцевого самоврядування, Конституційний Суд, мажоритарна виборча система, народовладдя, органи публічного врядування, органи законодавчої влади, органи виконавчої влади, президент, місцеве самоврядування, політичні партії, представницька демократія, пряма демократія, принцип прозорості, пропорційна виборча система, функції держави.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Обмеження влади (с. 141 Розділ 3 Підручника).
2. Вправа 2. Аналіз функцій політичних партій (с. 152 Розділ 3 Підручника).

ТЕМА 5 ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання для обговорення:

1. Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас).
2. Типи організацій громадянського суспільства
3. Умови для розвитку громадянського суспільства
4. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 4 п.п. 4.1, 4.2, 4.3 (с.155-182) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал Модуля 7: Характеристики громадянського суспільства на навчальній платформі IFES Academy.
3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає відмінність у поглядах на громадянське суспільство Аристотеля, Дж. Локка, Т. Гобса, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегеля, К. Маркса, Ю. Габермаса?
2. Які інститути громадянського суспільства вам відомі?
3. Які типи організацій громадянського суспільства ви можете визначити?
4. У чому полягає виключність деяких типів організацій (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо) до громадянського суспільства?
5. Які існують умови для розвитку громадянського суспільства?
6. Що розуміється під поняттям «свобода об'єднань»?
7. Що таке «свобода слова»?
8. Які причини запровадження децентралізації влади?
9. Що формує культуру довіри та співпраці?
10. У чому полягає роль громадянського суспільства у розбудові демократії за В. Гавелом?
11. Які функції громадянського суспільства визначав Ларрі Даймонд?

Дайте визначення понять:

децентралізація влади, делегування соціальної відповідальності, громадянське суспільство, свобода об'єднань, свобода слова

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Наскільки широким може бути право на свободу вираження та об'єднань? (с.167-170 Розділ 4 Підручника).
2. Вправа 2. Як громадянське суспільство може допомогти в здійсненні демократичної реформи (с. 181 Розділ 4 Підручника).

ТЕМА 6. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ДЕМОКРАТИЧНИХ РЕФОРМАХ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ. ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання для обговорення:

1. Огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі
2. Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції.
3. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 4 п.п. 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 (с.183-220) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Продовжить опрацювання теоретичного матеріалу Модуля 7: Характеристики громадянського суспільства та опрацюйте Модуль 8: Громадянське суспільство у Східній Європі та Модуль 9: Виклики, пов'язані з громадянським суспільством на навчальній платформі IFES Academy.
3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Які громадські рухи у комуністичній Європі вам відомі?
2. Що розуміється під поняттям «соціальний капітал»?
3. Які існують виклики для громадянського суспільства в умовах демократії?
4. Які історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні?
5. Який сучасний стан громадянського суспільства в Україні?
6. Як впливає громадянське суспільство на владу в Україні?
7. Яка роль молоді у розвитку громадянського суспільства?

Дайте визначення понять:

громадський рух, громадянське суспільство, соціальний капітал.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Конкретний приклад: аналіз громадських організацій (с.190 Розділ 4 Підручника).
2. Вправа 2. Соціальний капітал, побудова соціальних мереж і користь від цього (с. 198-199 Розділ 4 Підручника).
3. Вправа 3. Організації громадянського суспільства (с. 215 Розділ 4 Підручника).

ТЕМА 7. ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ ТА ДЕМОКРАТІЯ

Питання для обговорення:

1. Визначення громадянськості.
2. Громадянська культура та громадянські чесноти.
3. Концепції громадянськості за Джоелом Вестхаймером та Йозефом Кагне.
4. Оцінка рівня власної залученості.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 5 (с.221-260) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал Модуля 10: Громадянство і демократія та Модуля 11: Типи громадян на навчальній платформі IFES Academy.
3. Застосуйте на практиці методи громадянської участі, зіграйте в онлайн-гру на платформі IFES Academy: ДемоГРАтія: Інтерактивна пригода про наше життя.
4. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
5. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте обов'язки громадян в умовах демократії?
2. Які переваги громадянської участі?
3. Яка роль влади у створенні умов для громадської участі?
4. У чому суть урядування, скерованого на громадян?
5. Які рівні залучення громадян владою вам відомі?
6. Яка різниця між трьома типами громадян за Вестгаймером і Кагне?
7. Який ваш рівень власної залученості?

Дайте визначення понять:

громадянськість, громадська участь, громадянські слухання, громадянська культура, громадянська чеснота, картки громадянського звітування, місцева ініціатива.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Оцінка методів громадянської участі (с.240 Розділ 5 Підручника).
2. Вправа 2. Визначення упередженості у новинах (с. 251 Розділ 5 Підручника).
3. Вправа 3. Конкретний приклад: методи врядування, орієнтовані на громадян (с. 256 Розділ 5 Підручника).

ТЕМА 8. АКТИВНЕ ГРОМАДЯНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ

Питання для обговорення:

1. Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан
2. Поінформоване громадянство.

Методичні поради:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал Розділу 5 (с.261-275) Підручника «Демократія: від теорії до практики» / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 с.
2. Опрацюйте теоретичний матеріал Модуля 12: Активні громадяни на навчальній платформі IFES Academy.
3. Після опрацювання теоретичних матеріалів на навчальній платформі IFES Academy надайте відповіді поставлені у розділі «Питання для обговорення» на форумі.
4. Зафіксуйте пройдений матеріал: повторіть терміни та дайте відповіді на питання тестів на навчальній платформі IFES Academy.

Питання для самоконтролю:

1. Який сучасний стан громадської участі в Україні?
2. Які форми участі доступні в Україні?
3. Як практичне застосування форм громадської участі?
4. Як впливає активність громадян та ефективність громадської участі в Україні?

Дайте визначення понять:

бюджет участі, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, мирні збори, поінформоване громадянство.

Практичне завдання:

1. Вправа 1. Оцінка даних (с.268 Розділ 5 Підручника).
2. Вправа 2. Які заходи я вживатиму? (с. 272 Розділ 5 Підручника).

V. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

1. Природний стан та суспільний договір.
2. Концепція та походження влади.
 1. Філософські засади демократичного урядування: Дж. Локк.
 2. Філософські засади демократичного урядування: Т. Гоббс.
 3. Філософські засади демократичного урядування: Ж.-Ж. Руссо.
3. Концепція розумного егоїзму.
4. Створення та еволюція демократії.
5. Роль довіри між владою та громадянами у демократичному суспільстві.
6. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації.
7. Характер відносин особистості та держави.
8. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи.
9. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства.
10. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту.
11. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.
12. Принципи демократії.
13. Сучасна демократія: поняття, характеристика.
14. Сутність та природа прав людини.
15. Еволюція прав людини: покоління прав людини.
16. Індивідуальні та колективні права.
17. Сутність громадянських, політичних, соціально-економічних та культурних прав людини.
18. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати.
19. Негативні та позитивні права.
20. Чи може обмеження прав людини бути виправданим.
21. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.
22. Еволюція прав людини на українських землях.
23. Формування Організації Об'єднаних Націй.
24. Основні документи в галузі захисту прав людини: загальна характеристика.
25. Загальна декларація прав людини: суть та значення.
26. Європейська Конвенція з прав людини: суть та значення.
27. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: суть та значення.
28. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: суть та значення.
29. Системи захисту прав людини: універсальна та регіональні.

30. Європейський суд з прав людини.
31. Національні механізми захисту прав людини.
32. Особливості захисту прав вразливих верств населення.
33. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.
34. Конвенція про права дитини.
35. Рамкова конвенція про захист національних меншин.
36. Конвенція про права осіб з інвалідністю.
37. Захист прав людини під час воєнних дій.
38. Теорія конституціоналізму (Дж. Локк, Ш.-Л. Монтеск'є), конституція та її роль у державі.
39. Поділ влади та політичні режими.
40. Форми правління: президентська, парламентська, змішана.
41. Загрози демократії (популізм, авторитаризм та тоталітаризм, низький рівень залученості громадян, тощо) та підтримка її сталого розвитку.
42. Розвиток конституціоналізму на українських землях (Руська правда, Литовські Статути, Конституція Пилипа Орлика, Універсали Української Народної Республіки, Конституції СРСР, Конституція України та етапи її трансформації).
43. Поділ влади в Україні. Суверенітет народу як засадничий принцип української Конституції.
44. Законодавча, виконавча та судова влада в Україні, Президент України.
45. Державна влада та місцеве самоврядування.
46. Система стримувань і противаг.
47. Адміністративно-територіальний поділ держави. Адміністративно-територіальний поділ України.
48. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції.
49. Роль виборів у демократії.
50. Політичні партії та формування партійної системи в Україні.
51. Прозорість влади.
52. Риси демократичного і недемократичного режимів.
53. Підзвітність влади. Демократичне врядування.
54. Роль влади у вирішенні проблем суспільства.
55. Сучасний стан соціально-економічного розвитку України.
56. Оцінка ефективності виконання державою своїх функцій.
57. Підходи до визначення та характеристики громадянського суспільства (Аристотель, Дж. Локк, Т. Гобс, Ж.-Ж. Руссо, Г. Гегель, К. Маркс, Ю. Габермас).
58. Типи організацій громадянського суспільства.
59. Дискусія про виключність деяких типів організацій громадянського суспільства (політичних партій, релігійних організацій, профспілок, медіа тощо)
60. Загальна характеристика умов для розвитку громадянського суспільства.
61. Свобода об'єднань та свобода слова.
62. Делегування соціальної відповідальності та децентралізація влади.
63. Культура довіри та співпраці.
64. Історичний огляд розвитку громадянського суспільства у Європі.

65. Роль громадянського суспільства у розбудові демократії (В. Гавел).
66. Функції громадянського суспільства за Ларрі Даймондом.
67. Загальний огляд та аналіз громадських рухів у комуністичній Європі.
68. Історія Польщі: Рух «Солідарність».
69. Історія Чехословаччини та Вацлава Гавела.
70. Історія Румунії. Україна та «революція на граніті».
71. Соціальний капітал: його поняття, характеристика, роль та функції.
72. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії.
73. Історичні передумови формування громадянського суспільства в Україні.
74. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні.
75. Вплив громадянського суспільства на владу в Україні.
76. Молодь та громадянське суспільство.
77. Визначення громадянськості.
78. Обов'язки громадян в умовах демократії.
79. Переваги громадської участі.
80. Роль влади у створенні умов для громадської участі.
81. Урядування, скероване на громадян.
82. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю.
83. Громадянська культура. Громадянські чесноти.
84. Концепція громадянськості за Джоелом Вестхаймером.
85. Концепція громадянськості за Йозефом Кагне.
86. Оцінка рівня власної залученості.
87. Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан.
88. Форми громадської участі, доступні в Україні (мирні збори, громадські об'єднання, звернення, вибори, громадські слухання, бюджет участі тощо), їх правове регулювання та практичне застосування.
89. Поінформоване громадянство.
90. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.

VI. ПЕРЕЛІК БАЗОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу. / за заг.ред. д-р Грір Берроуз, вид-ня 2-ге, доповнене (2019) Міжнародна фундація виборчих систем. 288 р. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Democracy-from-Theory-to-Practice-Course-Reader-v2-2019-08-29-Ukr.pdf>
2. Democracy: from Theory to Practice. Course Reader / Lead Author and Editor: Dr. Greer Burroughs. Second edition, revised and expanded (2019) International Foundation for Electoral Systems. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Democracy-from-Theory-to-Practice-Course-Reader-v2-2019-08-29-Eng.pdf>

VII. ПЕРЕЛІК ДОПОМІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальна декларація прав людини: Прийняття від 10.12.1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Конституція України: Основний закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Виборчий кодекс України: Закон від 19.12.2019 (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
5. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>
6. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 № 5475-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>
7. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII в редакції від 10.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997. № 280/97-ВР (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
10. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/page>

12. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент): Закон України від 10.09.2019 № 39-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20#Text>

13. Бориславська О.М. Європейська модель конституціоналізму: системно аксіологічний аналіз: монографія. Харків: Право, 2018. 384 с.

14. Конституційне право України: підручник / Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т.М. Слінько. Х.: Право, 2020. 592 с.

15. Мишаста Т. Б., Нітченко А. Г. Захист права на недоторканість житла в умовах пандемії коронавірусу COVID-19. *Захист прав людини в умовах пандемії: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.*, Київ, 16 грудня 2020 р., К.: Вид-во Європейського університету, 2020. С.62-64.

16. Нітченко А.Г., Новомлинець А.О. Система гарантій конституційного ладу України. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук – 2021: матеріали міжнар. наук.- практи. конф. (м. Чернігів, 22–23 квіт. 2021 р.)* / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2021. С.321-324.

17. Нітченко А. Г., Карповець В.С. Обмеження права свободи пересування громадян під час пандемії. *Захист прав людини в умовах пандемії: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.*, Київ, 16 грудня 2020 р., К.: Вид-во Європейського університету, 2020. С.69-71.

18. Шакун Н.В. Соціальна відповідальність як чинник громадянського поступу в Україні. *Ukraine -EU/ Modern Technology, Business and Law: collection of international scientific papers: in 2 parts. Part 1. Modern Priorities of Economics. Societal Challenges. Chernihiv : CNUT, 2017. P. 181-183.*

19. Шакун Н.В., Карпова І.Г. Феномен громадянської активності: щодо питання про досвід реалізації локальних ініціатив. *Дні науки філософського факультету – 2017: Міжн. наук. конф. (м. Київ, 25-26 квіт. 2017 р.): матеріали доповідей та виступів.* К. : «Київський університет», 2017. Ч. 8. С. 29-33.

20. Шакун Н.В. Особливості тлумачення суспільства в українській філософії. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія.* 2017. № 1 (9). С. 91-96.

21. Шакун Н.В., Чалкова І. Ю. Філософські засади трансформації українського суспільства в контексті викликів часу. *Юність науки – 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 15-16 травня 2022 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. С. 497-498.

22. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/constitutionalism>

23. Iryna Litvinova, Andrii Ivanov, Alina Suprun, Alla Nitchenko, Olen Stets (2021) Impact of the pandemic on the personal freedom limitation (Personal freedom includes freedom of mobility). AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research 11/02-XXIV, pp.40-45

24. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 p.

25. Melnyk, O., Shakun, N., Herasymenko, O., Nitchenko, A., Kolievatov, O. (2022) Theoretical and Methodological Aspects of the Humanistic Reorientation of Modern Society / O. Melnyk, N. Shakun, O. Herasymenko, A. Nitchenko, O. Kolievatov // W I S D O M, №2 (22). P. 59-67.

26. Melnyk O., Shakun N., Herasymenko O., Nitchenko A., Olkhovyk M., Kolievatov O. (2023) Modern civil society in the era of informatization: postmodern worldview / AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Special issue no.: 13/01/XXXII. (Vol. 13, issue Special issue) pp.41-48.

27. Olena H. Kozynets, Alla G. Nitchenko, Oleksandr M. Holovko, Svitlana O. Shestakova, Leonid L. Tarasenko (2020) Implementation of Human Economic Rights in Transition States. International Journal of Economics and Business Administration. Volume VIII, Special Issue 1, pp. 273-283.

VIII. ПЕРЕЛІК БАЗОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Громадянська освіта URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=6512>

2. Система дистанційного навчання IFES Academy. Курс: Демократія: від теорії до практики. Інтерактивний курс із громадянської освіти для студентів закладів вищої освіти. URL: <https://demcourse.theworkademy.com/uk#intros>

3. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>

4. Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) URL: <https://ifesukraine.org/pro-ifes-ukrayina/>

5. Українська Гельсінська спілка з прав людини URL: <https://helsinki.org.ua/>

6. Український незалежний центр політичних досліджень URL: <http://www.ucipr.org.ua/index.php?lang=ua>

7. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>

8. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» <https://dif.org.ua/>